

RIZIK JAVNI PROFIT PRIVATNI

-

javno privatna
partnerstva u Srbiji

RIZIK JAVNI PROFIT PRIVATNI

-

javno privatna
partnerstva u Srbiji

Beograd, 2020.

MALI VODIČ KROZ JAVNO-PRIVATNA PARTNERSTVA

Urednici:

Dobrica Veselinović, Jasmina Šuša

Izdavač:

Ne davimo Beograd / Pravo na grad

Autori:

Natalija Stojmenović, Miloš Janković

Grafičko oblikovanje:

Jelena Jaćimović

Predgovor i pogovor:

Dobrica Veselinović

Štamparija:

Standard 2, Beograd

Tiraž:

200

ISBN:

978-86-81762-00-4

Autorstvo-Nekomercijalno-Deliti pod istim uslovima
4.0 Međunarodna (CC BY-NC-SA 4.0)

**NDM
BGD**

ccfd-terre solidaire

SADRŽAJ:

7. PREDGOVOR

8. UVOD

10. KARAKTERISTIKE JPP-A

16. Deponija u Vinči

20. BusPlus

24. JKP „Beogradski vodovod i kanalizacija”

27. PROBLEMI SA JPP-OM

30. ZAKLJUČAK

32. LITERATURA

PREDGOVOR

Dragi čitaoci, pred vama je publikacija u kojoj želimo da vam približimo problematiku javno-privatnih partnerstava, zamke koje ova partnerstva donose, i osvetlimo jedan broj primera sa kojima smo se u proteklom periodu susretali.

Ne davimo Beograd kao politički pokret snažno zastupa tezu da je drugačije upravljanje javnim resursima neophodno, te stoji na brani dalje privatizacije pogotovu u komunalnom sektoru. Smatramo da je demokratizacija upravljanja javno-komunalnim preduzećima i veće uključivanje građana u njihov rad od presudnog značaja za njihovu efikasnost, smanjivanje korupcije i na kraju pružanje bolje usluge.

Ova publikacija izlazi u posebno teškom trenutku pandemije virusa covid-19, u trenutku kada smo u krizi bez presedana u našim životima, kada mnogo jasnije vidimo šta je u našem društvu dobro, a šta ne. Vidimo šta je sve i koliko pokvareno i uništeno privatizacijama, ali i kako se to može popraviti. Jasnije vidimo koliko su nam javne usluge poput obrazovanja, nege, zdravstva neophodne, i koliko je važno da ih sačuvamo i unapredimo.

Na kraju, želimo da vas pozovemo da nam pomognete tako što ćete se pridružiti borbi za naše gradove, jer samo zajedno možemo povratiti našu državu iz ruku korumpirane političke elite.

Ne zaboravite da nam javite vaše komentare na tekst, razmišljanja i ideje na: office@nedavimobeograd.rs

Čiji grad?

UVOD

Zakon o javno-privatnim partnerstvima (u daljem tekstu: JPP) datira još iz 2011. godine, ali svoju pravu ekspanziju u Srbiji doživljava nakon 2015. godine. Najveći broj projekata koji je dobio saglasnost od Komisije za JPP je sklopljen tokom 2018. godine, a u 2019. godini u Srbiji je odobreno 50 projekata. Najčešće se ovaj način finansiranja sklupa između lokalne samouprave i privatnog partnera. Ukupno 65 gradova i opština u Srbiji dobilo je pozitivno mišljenje Komisije za predloge projekata. Grad Beograd dobio je saglasnost za sedam projekata, a Novi Sad za četiri. Na nacionalnom nivou odobrena su dva projekta koja je podnela Vlada Srbije: davanje koncesije na autoput od Beograda do Požege i na Aerodrom „Nikola Tesla“.¹

Kada pogledamo pojedinačne lokalne samouprave, Grad Beograd se izdvaja po broju sklopljenih JPP-a i njihovoj vrednosti. Naime, Beograd je zaključio najveći JPP projekat, u vrednosti od 957 miliona evra, za upravljanje komunalnim otpadom na deponiji Vinča. Od ukupne vrednosti ugovorenih JPP-a nešto više od 50 odsto se odnosi na oblast regulisanja komunalnog otpada. Zatim slede dva projekta u oblasti javnog prevoza koji su sklopljeni u toku 2015. godine (u vrednosti od 443,7 miliona evra) i 2016. godine (u vrednosti od 230,2 miliona evra). Gradska uprava Beograda sklopila je najveći broj - četiri JPP ugovora, u ukupnom iznosu od 1.689,5 miliona evra.²

¹ Novosadski informativni portal 021, „Javno-privatna partnerstva u Srbiji sve češća - netransparentnost i dalje veliki problem“, 021, Preuzeto 3. 16. 2020, dostupno na: <https://www.021.rs/story/Info/Biznis-i-ekonomija/217548/Javno-privatna-partnerstva-u-Srbiji-sve-cesca-netransparentnost-i-dalje-veliki-problem.html>

² Beta, „U Srbiji odobreno 62 projekta javno-privatnih partnerstava“, N1, Preuzeto 3. 16. 2020, dostupno na: <http://rs.n1info.com/Biznis/a390023/U-Srbiji-odobrena-62-projekta-javno-privatnog-partnerstva.html>

Sklapanje javno-privatnih partnerstava je oblast koja je izuzetno popularna, kako u Srbiji, tako i u Evropi. Ipak, Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije je ovu oblast prepoznala kao rizičnu za nastanak korupcije.³ Inicijativa Ne davimo Beograd je nekoliko puta ukazivala i borila se protiv štetnih ugovora, koji se u ovoj oblasti sklapaju.⁴ Smatramo da u postojećim okolnostima JPP služi samo kao paravan za obezbeđivanje finansijskih i drugih interesa male grupe ljudi koji se nalaze na vodećim pozicijama na vlasti. U praksi sklapanja JPP-a možemo da uočimo da oni ne služe za obezbeđivanje javnih interesa građana, kao i da ne dovode do poboljšavanja kvaliteta i dostupnosti neke javne usluge. Upravo suprotno, ovi ugovori dovode do zadovoljavanja interesa uskog kruga ljudi dok, sa druge strane, pricinjavaju ogromne štete građanima. Analizirajući javno-privatna partnerstva, vidimo da određene usluge postaju skuplje, nedostupnije i da štete javnim interesima građana i građanki ove zemlje. Poslove od javnog interesa ne mogu obavljati oni koji se rukovode isključivo profitom, bilo za sebe, bilo za svoju partiju.

U sadašnjim okolnostima JPP predstavlja formu kojom se finansijski opterećuju korisnici usluga, koje im, samim tim, postaju nedostupnije, a resursi koji bi trebalo da budu dostupni svima, dugoročno se iscrpljuju.

Priručnik koji se nalazi pred vama ispituje sam koncept javno-privatnih partnerstava i njegovu praksu kod nas. Prvi deo priručnika se odnosi na osnovne karakteristike JPP-a, njegove modele i način na koji je on normativno uređen. Zatim se nizom primera pruža pregled prakse najvećih projekata JPP-a u Srbiji.

³ Arsenijević Momčilović, Ana / Ničić, Jovan: „Javno-privatna partnerstva i pristup informacijama od javnog značaja: Pravni okvir i praksa”, Beograd: Partneri za demokratske promene Srbija i Pravni skener, 2019, str. 4

⁴ Ne davimo Beograd, Vinča-spaljivanje razuma, Preuzeto 16. 3. 2020, dostupno na: <https://nedavimobeograd.rs/zarista/vinca-spaljivanje-razuma/>

KARAKTERISTIKE JPP-A

Ono što se nedvosmisleno može zaključiti kada se radi o javnim uslugama jeste da je većina građana i građanki nezadovoljna njihovim kvalitetom i pristupačnošću. Javne usluge su, kako građani smatraju, neefikasne, nekvalitetne i finansijski nepristupačne.⁵ Očigledni problemi u sektoru javnih usluga do sada nisu rešavani. Sa građanima do sada niko nije razgovarao na koji način bi se ovaj problem mogao rešiti. Jedini trend koji država praktikuje kada je u pitanju poboljšanje javnih usluga jeste da ih sve više prepušta na upravljanje privatnom sektoru. Ona to čini na različite načine „kao što je direktna prodaja javne imovine (čemu u Srbiji svedočimo nakon 2000. godine), zatim otvaranje javnih usluga za privatnu konkurenciju (kroz tenderske procedure) i delimičnim prepuštanjem pružanja javnih usluga privatnim kompanijama, kao i direktnom prodajom javnih preduzeća privatnim investitorima.“⁶ Pored privatizacija jedan od najpopularnijih mehanizama kojim se država služi jesu i javno-privatna partnerstva.

JPP se najčešće javlja u oblasti lokalnog prevoza, pružanja komunalnih usluga, kao i u socijalnoj infrastrukturi, za potrebe obrazovnih i zdravstvenih ustanova. Najčešće opravdanje za ovakve projekte jeste da će se neka javna usluga uz pomoć JPP-a učiniti dostupnijom i kvalitetnijom. Ovakvo partnerstvo se zasniva na saradnji javnog sektora sa privatnim preduzećem na državnom ili na nivou lokalne samouprave. Glavni cilj ovih partnerstava bi trebalo da bude zadovoljenje određene javne usluge i poboljšanje

⁵ Tadić, Katarina / Lazarević, Milena: „Siva knjiga javnih usluga“, Beograd: Evropski pokret u Srbiji, 2018.

⁶ Elezović, Aleksandar / Jakovljević, Marija i dr, „Zajednička dobra i granice kapitalizma“, Beograd: Zajedničko.org, 2018, str. 80

njenog kvaliteta, a zapravo obično vodi do pada kvaliteta i poskupljenja iste. Postoje različite definicije JPP-a, ali u suštini javno-privatna partnerstva predstavljaju dugoročne sporazume i saradnju između organa javne vlasti (javnih partnera) i kompanija (privatnih partnera) radi obezbeđenja finansiranja, izgradnje, rekonstrukcije, upravljanja ili održavanja infrastrukturnih i drugih objekata od javnog značaja, odnosno pružanja usluga od javnog značaja. Kao što je već navedeno, Zakon o JPP-u je u Srbiji donet 2011. godine.⁷ Njime se uređuju uslovi i način izrade, predlaganja i odobravanja projekata javno-privatnog partnerstva; određuju se subjekti nadležni, odnosno, ovlašćeni za predlaganje i realizaciju projekata javno-privatnog partnerstva; prava i obaveze javnih i privatnih partnera; oblik i sadržina ugovora o javno-privatnom partnerstvu, sa ili bez elemenata koncesije (javni ugovor) i pravna zaštita u postupcima dodele javnih ugovora; uslovi i način davanja koncesije, predmet koncesije, subjekti nadležni, odnosno, ovlašćeni za postupak davanja koncesije; prestanak koncesije; zaštita prava učesnika u postupcima dodele javnih ugovora; osnivanje, položaj i nadležnost Komisije za javno-privatno partnerstvo, kao i druga pitanja od značaja za javno-privatno partnerstvo, odnosno za koncesiju. Iako se, prema Zakonu o JPP-u, javno-privatno partnerstvo zasniva na načelu transparentnosti, zakonski okvir je prilično neprecizan i ne navodi eksplicitno koji to podaci moraju biti dostupni javnosti, kao ni gde ih zainteresovani građani mogu pronaći.⁸

JPP može biti ugovorno, institucionalno ili u formi koncesije:

⁷ „Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama”, Službeni glasnik RS broj 88 (2011), 15 (2016), 104 (2016)

⁸ Novosadski informativni portal O21, „Javno-privatna partnerstva u Srbiji sve češća - netransparentnost i dalje veliki problem”, O21, Preuzeto 16. 3. 2020, dostupno na: <https://www.O21.rs/story/Info/Biznis-i-ekonomija/217548/Javno-privatna-partnerstva-u-Srbiji-sve-cesca-netransparentnost-i-dalje-veliki-problem.html>

- 1) Ugovorno JPP se zasniva na javnom ugovoru kojim javni partneri i privatni partneri sami definišu međusobna prava i obaveze u realizaciji projekta.
- 2) Institucionalno JPP se zasniva na odnosu javnog i privatnog partnera kao članova zajedničkog privrednog društva, koje je zapravo nosilac realizacije projekta JPP-a. U ovom slučaju, nakon izbora privatnog partnera, javno telo i izabrani privatni partner zaključuju ugovor o osnivanju zajedničkog privrednog društva u svrhu realizacije projekta JPP-a.
- 3) Koncesija predstavlja poseban oblik ugovornog ili institucionalnog JPP-a, pri čemu se javnim ugovorom uređuje komercijalno korišćenje prirodnog bogatstva, dobara u opštoj upotrebi u javnoj svojini, odnosno, dobara u svojini javnog tela ili obavljanja delatnosti od opšteg interesa, koje javni partner ustupa privatnom partneru na određeno vreme, pod posebno propisanim uslovima, uz plaćanje koncesione naknade, od strane privatnog, odnosno, javnog partnera, pri čemu privatni partner snosi rizik vezan za komercijalno korišćenje predmeta koncesije. Posebni oblici koncesije su koncesija za javne radove i koncesija za javne usluge.
 - ▶ **Pojam javnog partnera** obuhvata jedno ili više javnih tela, odnosno, pravno lice koje je, u skladu sa ovim zakonom nadležno za davanje koncesije, odnosno, realizaciju projekta javno-privatnog partnerstva, koje sa privatnim partnerom zaključuje javni ugovor, ili jedno ili više javnih tela koja su sa privatnim partnerom povezana članstvom u zajedničkom privrednom društvu.
 - ▶ **Pojam privatnog partnera** obuhvata fizičko ili pravno lice, domaće ili strano, sa domaćim ili stranim učešćem ili bez njega, ili konzorcijum

jednog ili više takvih fizičkih ili pravnih lica koja su odabrana u postupku javne nabavke ili postupku davanja koncesije i koji sa javnim partnerom zaključuje javni ugovor, odnosno, i društvo za posebne namene (u daljem tekstu: DPN) koje osniva privatni partner kada sa javnim partnerom zaključuje javni ugovor ili sa javnim partnerom osniva zajedničko privredno društvo.⁹

- ▶ **Postupak JPP-a** pokreće javno telo na centralnom nivou, nivou autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, dok Vlada, Vlada autonomne pokrajine ili skupština jedinice lokalne samouprave daje saglasnost na predlog projekta JPP-a, usvaja predlog za donošenje koncesionog akta i daje saglasnost na konačni nacrt javnog ugovora. Zakon ostavlja mogućnost da i zainteresovano fizičko ili pravno lice predloži saradnju u obliku samoinicijativnog predloga nadležnom javnom telu.¹⁰
- ▶ **Postupak izbora privatnog partnera** se sprovodi kao postupak javne nabavke, osim ukoliko se radi o postupku davanja koncesije koji je regulisan Zakonom. U slučaju da Vlada, Vlada autonomne pokrajine, odnosno, skupština jedinice lokalne samouprave ne odobri predlog projekta, niti zahteva njegovu izmenu, smatra se da predlog nije odobren. U postupku pribavljanja saglasnosti, predlog projekta se dostavlja i Komisiji za JPP i koncesije radi davanja mišljenja i ocene da li se konkretni projekat može realizovati u formi

⁹ „Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama”, Službeni glasnik RS broj 88 (2011), 15 (2016), 104 (2016)

¹⁰ Arsenijević Momčilović, Ana / Ničić, Jovan: „Javno-privatna partnerstva i pristup informacijama od javnog značaja: Pravni okvir i praksa”, Beograd: Partneri za demokratske promene Srbija i Pravni skener, 2019, str. 9

JPP-a. Po dobijanju odobrenja od Vlade, odnosno, skupštine jedinice lokalne samouprave, javno telo otpočinje postupak javne nabavke za odabir privatnog partnera. U slučaju koncesije, javno telo, pre sačinjavanja predloga, imenuje stručni tim za izradu konkursne dokumentacije, koji vrši procenu vrednosti koncesije, izrađuje studiju opravdanosti davanja koncesije i preduzimanje svih ostalih radnji koje prethode postupku davanja koncesije u skladu sa odredbama Zakona i posebnih propisa, kojima se bliže uređuje oblast iz koje je predmet koncesije. Na osnovu ekonomskih, finansijskih, socijalnih i drugih pokazatelja i procene uticaja koncesione delatnosti na životnu sredinu, javno telo priprema predlog za donošenje koncesionog akta koji dostavlja, radi usvajanja Vladi, Vladi autonomne pokrajine ili skupštini jedinice lokalne samouprave, u zavisnosti od toga ko je davalac koncesije i šta je predmet koncesije. U postupku donošenja koncesionog akta, predlog koncesionog akta se dostavlja i Komisiji za JPP radi davanja mišljenja i ocene da li se konkretni projekat može realizovati u formi JPP-a sa elementima koncesije.¹¹

- ▶ **Javni ugovori** se zaključuju kao ugovor o JPP-u ili ugovor o koncesiji na rok koji ne može biti kraći od pet, niti duži od 50 godina. Javni ugovor sadrži sve odredbe, uslove i klauzule koje javni partner smatra korisnim za ispunjavanje zadataka privatnog partnera i odnos privatnog partnera sa drugim učesnicima u realizaciji JPP-a. Važno je napomenuti da Zakon taksativno navodi 29 obaveznih elemenata koje javni partner mora da uredi prilikom definisanja odredaba i uslova javnog ugovora. Javni partner je dužan da se pre

¹¹ Ibid. str. 12

zaključenja javnog ugovora ponovo obrati Vladi, Vladi autonomne pokrajine ili skupštini jedinice lokalne samouprave radi dobijanja saglasnosti na nacrt javnog ugovora. Do izmena javnog ugovora može doći na osnovu zahteva javnog ili privatnog partnera, banke, odnosno, druge finansijske institucije, ali se ne može menjati predmet JPP-a, rok na koji je ugovor zaključen i ponuđena koncesiona naknada.¹²

- ▶ **Komisija za JPP** predstavlja organ bez čije saglasnosti nijedan projekat javno-privatnog partnerstva ne može biti procesuiran. Pored toga, Komisija saraduje sa institucijama i organizacijama, pruža stručnu pomoć pri formulisanju predloga JPP-a i tek uz njenu saglasnost započinje proces izbora javnog partnera.
- ▶ **Registar javnih ugovora** je jedinstvena elektronska baza podataka, koja služi za evidentiranje i praćenje realizacije javnih ugovora koji se, u skladu sa ovim zakonom, sprovode na teritoriji Republike Srbije.

¹² Ibid. str. 10

Deponija u Vinči

Deponija u Vinči postoji već više od 40 godina. Ogromne količine smeća sa svakodneвно odlažu na ovu lokaciju. Prema određenim procenama, blizu tri hiljade tona otpada, svakoga dana bude izručeno na ovom prostoru. Kako je zbog velike količine smeća mnoštvo metana zarobljeno u dubinama deponije, svaki požar koji izbije je veoma teško ugastiti i predstavlja veliku opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi. Imali smo nekoliko puta priliku da se i sami u to uverimo.

Deponija u Vinči, stoga, predstavlja jednu od ekološki najproblematičnijih tačaka u Evropi. Ne davimo Beograd je zato predložio niz mera koje je neophodno preduzeti kako bi se ovaj problem rešio u najkraćem mogućem roku. Prvo, rečeno je da deponiju treba sanirati i zatvoriti postojeće odlagalište, te otvoriti novo. Tom prilikom treba iskoristiti deponijski gas za dobijanje energije jer se može eksploatisati narednih dvadeset godina. Potrebno je i izgraditi postrojenje za kompostiranje bio-otpada.

Ništa od predloženog nije urađeno. Umesto toga, Grad Beograd je u septembru 2017. potpisao ugovor o JPP-u sa francusko-japanskim konzorcijumom "The Consortium of SUEZ Groupe SAS & I-Environment Investments limited". Ugovor je potpisan na 30 godina i višestruko je štetan po sve građane i javni interes. Prvo, ugovorom je dogovorena izgradnja spalionice, što je možda i ekološki najgore rešenje. U procesu spaljivanja otpada proizvodi se novi otpad koji se mora dalje tretirati. Pošto mi nemamo tehničkih sredstava i kapaciteta za tako nešto, a izvoz te vrste otpada je skup, pitanje je šta će sa njim biti. Drugo, tokom samog procesa spaljivanja oslobađa se velika količina veoma štetnih gasova, te se ekološki problemi ne samo guraju pod tepih, nego i dodatno pogoršavaju. U zemljama EU reciklira se, obrađuje ili ulazi u ponovnu

upotrebu preko 50 procenata otpada, a ekološkim strategijama se ovaj procenat želi povećati na 95. U Srbiji se reciklira svega 15 posto otpada, a izgleda da mi, kao država, nemamo želju da tako nešto promenimo. Umesto održive ekološke politike, zdravlja građana i javnog interesa, za nosioce vlasti je izgleda važan samo privatni profit stranih investitora.

Dosadašnja loša praksa zapošljavanja nestručnih partijskih kadrova na funkcijama u javno-komunalnim preduzećima dovela je do brojnih problema koji se sada rešavaju privatizacijama i različitim oblicima JPP-a. Problemi ne leže u obliku svojine, već u partijskoj zloupotrebi, a privatizacija nije rešenje. Takvim JPP-om građani će izgubiti veliki deo svog novca, usluge će poskupeti, a ne postoji nikakav garant da će kvalitet usluga biti bolji. U tome i leži suština javno-privatnih partnerstava, koja su se svuda u svetu pokazala kao pun pogodak za investitore i potpuni promašaj za građane. Rečima Tonija Džada, istaknutog britanskog historičara i publiciste: „Jedini razlog zbog kojeg privatni investitori žele da kupe naizgled neefikasna društvena dobra jeste to što država za njih eliminiše ili smanjuje rizik. Na primer, u slučaju londonskog metroa, oformljeno je 'javno-privatno partnerstvo' i investitori su pozvani da ulože novac. Kupci su bili sigurni da će, šta god da se desi, biti zaštićeni od ozbiljnog gubitka – što ruši ekonomsku argumentaciju za privatizaciju: delovanje profitnog motiva. Pod ovim povlašćenim uslovima, privatni sektor će se pokazati u najmanju ruku jednako neefikasan kao društveni – sakupljajući profit i svaljujući gubitke za državu. Ishod je bila najgora vrsta 'mešovite ekonomije': individualno preduzeće osigurano javnim sredstvima... Rezultat je moralni rizik. Popularni kliše kako su prenaduvane banke koje su do temelja uzdrmale međunarodne finansije 2008. bile „prevelike da propadnu“, naravno, važi i drugde. Nijedna država neće dozvoliti da joj železnički sistem jednostavno 'propadne'. Privatizovanim snabdevačima gasom ili mrežama avio-saobraćajne kontrole, ne može se

jednostavno dopustiti da stanu zbog lošeg poslovanja ili finansijske nesposobnosti. I naravno, njihova nova uprava i vlasnici to dobro znaju.“¹³

U kasu privatnih investitora slivaće se 38 miliona evra godišnje, a kako je ugovor potpisan na 30 godina, ukupan profit koji im je garantovan je 150 miliona evra. Prvo, Grad Beograd se obavezao da će francusko-japanskom konzorcijumu plaćati ozbiljnu cenu za preradu otpada od čak 34 evra po toni. Drugo, ugovorom je predviđeno i znatno poskupljenje cene tretmana i odvoženja otpada, što će građane dodatno udariti po džepu. Predviđa se da će se sadašnja cena od 150 dinara uvećati na više od šest stotina dinara, tj. od četiri do pet puta. Dalje, Grad Beograd se ugovorom obavezao i da će od konzorcijuma otkupljivati toplotnu energiju i struju. Provocirajuće zvuči činjenica da se u ugovoru pominje da će se otkup u prvih 12 godina obavljati po povlašćenoj ceni, koja je i do dva i po puta veća od cene na međunarodnom tržištu.

Grad Beograd je i u obavezi da izgradi svu neophodnu infrastrukturu, takođe, našim novcem. Potpuno je jasno da ovo JPP ne može ni u kom slučaju biti u interesu građana. Jedini interesi koji se ovakvim, po građane štetnim, ugovorima zadovoljavaju jesu privatni interesi ekonomskih i političkih moćnika. Ovde treba dodati i činjenicu da čak i osnovni ekonomski argumenti koji favorizuju slobodno tržište nisu bili zadovoljeni. Ukoliko se neka usluga nudi privatnom sektoru onda je osnovni razlog za to što će međusobna konkurencija i takmičenje na tržištu oboriti cenu. Međutim, “The Consortium of SUEZ Groupe SAS & I-Environment Investments limited” bio je jedini ponuđač na tenderu.

¹³ Rastislav Dinić, „Javno-privatna vlada”, Peščanik, Preuzeto 3. 16. 2020, dostupno na: https://pescanik.net/javno-privatna-vlada/?fbclid=IwAR1cfcJ1sS5s_C0m-rKVNgb0EipALERYbEnqr1cin9miD2L4Zyyv4X4wKCKM

Ova praksa je već postala toliko uobičajena da postoji bojazan da postane i norma.

I na kraju, mada ni u kom slučaju najmanje bitno, ovakvo ponašanje gradskih vlasti kobno je i za brojne neformalne sakupljače sekundarnih sirovina. Iako država od njih zarađuje veliki novac, njihova radna prava, zapravo, ne postoje, jer nisu prepoznati kao radnici. Umesto da se ide ka njihovom uvođenju u sistem u procesu jačanja zelene ekonomije, ovim rešenjima oni gube i poslednju mogućnost za rad. Kako ih trenutno ima nekoliko desetina hiljada i kako su većinom Romi, ova katastrofalna politika upravo vodi do onoga o čemu je Džad govorio, do potpune devastacije morala i solidarnosti. Naši najsiromašniji sugrađani tako postaju najveća žrtva bahatih političara, koji omogućavaju da se velike sume javnog novca sliju u privatne džepove. I to je, zapravo, najbolji opis javno-privatnog partnerstva.

Osim toga, sve se ovo dešavalo iza zatvorenih vrata. Građani nisu imali nikakav uticaj na odluku koja je od vitalne važnosti za njihovo zdravlje i njihov novčanik. Inicijativa Ne davimo Beograd je na brojne načine pokušavala da spreči ovakav razvoj situacije. Organizovali smo tribine, javno upozoravali, pozivali stručnjake, ali i raspravljali na našem forumu. Ipak, ništa od ovoga nije stiglo do ušiju zvaničnika. Jedini način da se izbegnu ovakve skandalozne odluke gradskih i državnih vlasti jeste ozbiljan proces društvene i političke demokratizacije. Neophodno nam je demokratsko upravljanje koje će sprečiti bahate predstavnike vlasti da rade suprotno interesu građana. To znači da se moramo uključiti i razgovarati o odlukama koje nas se direktno tiču. Teško je zamisliti da bi neko nakon svega što je ovde izloženo dao svoju saglasnost da se ovakav štetan ugovor između Grada i privatnog konzorcijuma ikada sklopi. Građani sami mogu odlučiti šta je u njihovom interesu, a predstavnici vlasti moraju slušati šta imamo da im poručimo.

BusPlus

Ugovor o BusPlus sistemu naplate karata potpisan je 2010. godine. Nijedan problem nije rešen, već su stvoreni novi. Građani su besni i u stalnom konfliktu sa kontrolorima koji i sami pripadaju socijalno najosetljivijim grupama, a privatni džepovi se samo pune. Od samog početka, kada je tadašnjim gradskim vlastima pala na pamet ideja modernizacije naplate karata javnog prevoza, sve je slutilo na propast. Prvo, u trenucima kada veliki broj evropskih gradova uvodi ili razmišlja da uvede besplatan javni prevoz, naše gradske vlasti razmišljaju o unapređenju sistema naplate. Broj autobusa i dalje ostaje nedovoljno mali, a starost i pouzdanost zabrinjavajuća, što dovodi do brojnih gužvi u vozilima i dugotrajnih čekanja na stanicama. Ništa od ovoga nije vlastodržcima smetalo, te se nisu zapitali da li možda modernizovati usluge prevoza, a ne naplate karata. Nisu našli za shodno ni da pitaju građane šta misle o svemu tome i koje su njihove potrebe. Jednostavno su sve to ignorisali jer se, zapravo, i nisu vodili javnim dobrom i interesom svih građana. Kao što smo videli, njihov cilj je bio da nađu način kako da javni novac prebace na račun privatnih firmi.

Konkurs za ovo javno-privatno partnerstvo raspisan je u vreme kada još uvek nemamo Zakon o JPP-u i koncesijama, koji je donet u novembru 2011. U trenutku donošenja tog zakona prošlo je već godinu dana od potpisivanja ugovora o naplati karata između Grada Beograda i konzorcijuma koji je predvodila firma "Apex Solution Technology". Poput slučaja deponije u Vinči, ni ovde nisu bili ispunjeni osnovni tržišni preduslovi, koji bi oborili cenu, jer konkurencije, zapravo, nije ni bilo. Grad se baš potrudio da upravo ovaj konzorcijum dobije posao, kršeći brojne zakone i igrajući po samo njima poznatim pravilima. Od izuzetno kratkog roka do zahteva da se potrebna dokumentacija šalje samo na srpskom jeziku

i to na ćirilici, mada je konkurs međunarodni, Grad Beograd se trudio da dobije što manje ponuda. Mada je za ovaj višemilionski posao bilo prvo zainteresovano preko 50 kompanija, stigle su samo tri ponude, od ćega samo jedna ispravna. Da je ovde sve izuzetno sumnjivo govori i ćinjenica da je firma "Apex Solution Technology", koja predvodi konzorcijum u trenutku potpisivanja ugovora, imala samo jednog zaposlenog i poćetni kapital od 500 evra. Sve nam ovde ukazuje na to da se poslovi isisavanja naših para kroz javne usluge nameštaju određenim privatnicima koji, verovatno, imaju znaćajne veze sa politićkom garniturom. Sprega ekonomskih i politićkih elita joć jednom se pokazala kao kobna po graćane.

Dok širom Evrope, od Francuske do Velike Britanije, propadaju javno-privatna partnerstva sklopljena u oblasti saobraćaja i dok ovde drćzave i njihove lokalne samoupave nacionalizacijom vraćaju pod svoje vlasništvo javni prevoz, naše vlasti sa velikim ushićenjem govore o pionirskom projektu javno-privatnih partnerstava, koji startuje upravo u oblasti javnog prevoza. Umesto da ućimo na primerima drugih i da ne ponavljamo njihove grećke, mi se ponosno upućtamo u sumnjive dilove sa sumnjivim privatnicima, a sve na štetu graćana. Umesto da se o ovome povede javna rasprava, da se na principima demokratskog upravljanja kroz razne participativne forume izloće slućajevi i praksa iz drugih drćzava i razmotre posledice, graćani su joć jednom ostali potpuno neobavećteni i bez glasa.

Ćta su nam to gradske vlasti rekle o razlozima za potpisivanje JPP-a u ovoj oblasti? U Izvećtaju sa opisanim "oćekivanim efektima uvoćenja novog sistema", pored ostalog, piće da je najvaćnije da putnici budu zadovoljni i da se podigne bezbednost svih ućesnika u saobraćaju od vozaća do putnika. Kao što znamo, putnici ne samo da nisu zadovoljni, već su potpuno rezignirani prema BusPlusu. To se moće videti od brojnih Facebook grupa protiv BusPlusa do konstantnih sukoba izmeću putnika i kontrolora, a tu dolazimo i do bezbednosti, koja ne samo

da nije povećana, već u autobusima javnog prevoza od uvođenja sistema BusPlus vlada stalna tenzija i napetost. Razlog tome je što su autobusi uobičajeno prepuni, pa se dešava da građani satima ne mogu ući u neko od vozila. Nasilje je eskaliralo sa uvođenjem komunalnih policajaca čiju svrhu postojanja i dalje ne znamo. Kada su kontrolori postali neefikasni sa naplatom, država im je (dakle, privatnoj firmi) dodelila uniformisana lica da im pomažu. Ovo je direktno ruganje u lice svih nas. Umesto da čuju naš glas i saslušaju šta imamo da im kažemo, vlasti se okreću batinama.

Dalje, još jedan od očekivanih efekata bio je “smanjenje troškova funkcionisanja sistema prevoza”. Međutim, troškovi nisu smanjeni, nego su ozbiljno povećani. Grad Beograd je nakon samo godinu dana funkcionisanja iz budžeta izdvojio 50 procenata više sredstava za subvencionisanje GSP-a. Ovo je još jedan značajan pokazatelj šta se dešava kada građani nemaju kontrolu nad odlukama koje ih se direktno tiču. Veliki gubici, uništavanje javnih usluga, devastacija javnog interesa i osiromašenje svih, sem šake ekonomskih i političkih tajkuna. I mada je tadašnji gradonačelnik obećao i da će se cene karata vremenom smanjivati, nije teško pogoditi koji je bio stvarni ishod. Karte su odmah poskupele, a to nije bilo i jedino poskupljenje. Sve to je dovelo do velikog nezadovoljstva građana.

Ova vrsta javno-privatnog partnerstva omražena je i među vozačima GSP-a, koji su nekoliko puta protestovali zbog maltretiranja i pretnji otkazima. Sa druge strane, i kontrolori zaposleni kod privatne firme suočavaju se sa konstantnim pritiscima i kršenjem radnih prava. Privatnoj kompaniji, jednostavno, nije stalo ni do čega drugog sem do ubiranja što većeg profita. To je logika kapitala. To je osnovni razlog zbog kojeg se privatne firme sa svojim privatnim interesima ne smeju mešati u poslove od javnog značaja. Profit ne sme biti ispred potreba svih građana, a osnovne društvene vrednosti

ne smeju biti potopljene krupnim kapitalom. Zato se u potpunosti mora promeniti ovaj štetni pristup i predložiti model demokratskog upravljanja i brige o svima u svim oblastima, pa i u saobraćaju.

Inicijativa Ne davimo Beograd nudi plan za reformu saobraćaja koji će smanjiti nezadovoljstvo ljudi i vratiti im dostojanstvo. Prema tom planu, niko ne bi putovao duže od pola sata od kuće do posla. Ovo znači da se mora bolje iskoristiti postojeća infrastruktura BG voza umesto što se linije smanjuju, da se mora povećati broj žutih traka, te da se mora povećati kvalitet usluga javnog prevoza. Javni prevoz, zatim, mora biti dostupan svima. Cena karata mora biti prilagođena materijalnim mogućnostima građana. Ovo podrazumeva i ukidanje zona, jer u trenutnoj situaciji najskuplje karte plaćaju upravo najsiromašniji građani koji žive na periferiji grada. Ovo je pokušaj da se materijalno najugroženijim građanima onemogućí ulazak u centar grada skupim kartama, što stvara elitne zone koje potpuno razgrađuju društvenu koheziju. Tome se mora stati na put.

Takođe, potrebno je destimulisati veliku upotrebu privatnih automobila, što će dovesti do manjih gužvi u saobraćaju, naročito na mostovima, ali i do značajnog smanjenja zagađenja vazduha. Na kraju, mora se voditi računa i o pešacima i biciklistima. Moraju se izgraditi biciklističke i pešačke staze koje će dodatno uticati na smanjenje gužvi i omogućiti ljudima svakodnevnu rekreaciju do posla i nazad. Primeri pozitivne prakse su brojni i na njih se treba ugledati. Gradovi pripadaju svima nama i zato se mi moramo pitati kakve gradove želimo!

JKP „Beogradski vodovod i kanalizacija”

Vodovod

Postoje određene najave da će se koncept javno-privatnog partnerstva primeniti i na JKP „Beogradski vodovod i kanalizacija”. Ovo je takođe praksa koja se u poslednjih nekoliko decenija naširoko primenjivala u brojnim državama sveta. Mada je voda dobro koje je neophodno za samo održavanje ljudskih života, veliki talasi privatizacija i napada na sve oblike javnog dobra zahvatile su i vodu. Međutim, ova praksa se na mnogim mestima pokazala pogubnom. Tako je, primera radi, u Nemačkoj ovaj oblik JPP-a često završavao bankrotstvom. Zbog toga danas postoje brojni slučajevi ponovnog vraćanja vlasništva nad vodom i vodovodima u javne ruke. Takozvani proces remunicipalizacije prethodno privatizovanih vodovoda odvija se u Parizu, Berlinu, Budimpešti i brojnim drugim gradovima. Kao što možemo videti, JPP i u ovoj oblasti ostavlja pogubne posledice po građane i od ovakvih aranžmana se odustaje u brojnim evropskim gradovima. Ne postoji nijedan dobar razlog da bar na ovim primerima nešto ne naučimo i ne ponovimo tuđe greške.

Voda je resurs koji je od velikog značaja za sve ljude i ne sme biti roba koja će se prodavati na tržištu. Logika tržišta nije zadovoljavanje osnovnih potreba svih ljudi. Ukoliko naši vodovodi zapadnu u privatne ruke kompanija, jasno je da će doći do značajnog poskupljenja vode, čime će se dodatno opteretiti džep građana. Pored toga, kvalitet vode može biti značajno narušen, a privatnici neće voditi previše računa o bilo čemu što im ne donosi profit. To znači da će se dešavati da udaljena naselja ili naselja sa malo stanovnika mogu ostati bez vode jer ne zadovoljavaju računnicu privatnika da proširi vodovodnu mrežu. Takođe,

već postojeći brojni problemi će ostati nerešeni, a ljudske potrebe nezadovoljene, što je nedopustivo u 21. veku. Voda zato ne sme biti roba koja će se prodavati na tržištu, ona mora biti pravo i mora biti dostupna svima. Svako mora imati dovoljno čiste vode za piće i za zadovoljavanje osnovnih higijenskih i drugih potreba. Zbog značaja ovog resursa upravljanje mora biti demokratizovano i podvrgnuto strogoj kontroli svih građana. Privatizacija ili potpisivanje štetnih ugovora sa privatnim kompanijama u sklopu javno-privatnih partnerstava samo su korak unazad. Time bi se građani odvojili od svojih resursa, kvalitet snabdevanja vodom bi opao, pristupačnost vode bi se pogoršala, a cena vode znatno uvećala. Ovo se, jednostavno, ne sme dopustiti!

Kao primer dobre praksa borbe građana za očuvanje vode jeste borba stanovnika Italije protiv zakona o privatizaciji upravljanja vodnim bogatstvom. Građani su 2010. godine za svega tri meseca sakupili više od milion i četiristo hiljada potpisa za održavanje referenduma o ukidanju pomenutog zakona za koji su smatrali da im nanosi veliku štetu. Ni za jedan referendum u istoriji Italije nije skupljen veći broj potpisa i u tako kratkom roku. Pod parolom „Voda nije na prodaju“ uspeali su probuditi svest kod velikog broja svojih sugrađana o značaju ovog problema. Naredne godine na referendumu je ubedljivom većinom izglasano da voda mora biti javno dobro. Mada su kasnije italijanske vlasti zanemarile volju građana iskazanu na referendumu, važno je da ovaj gest Italijana razumemo kao buđenje svesti o globalnom problemu vode koja se sve više komodifikuje. I ovaj primer nam pokazuje da se za javna dobra i resurse moramo sami izboriti.

Ne davimo Beograd se, zato, umesto prepuštanja prirodnih i javnih dobara privatnim kompanijama bori za proširivanje mreže za vodosnabdevanje i čuvanje niže cene vode za piće kako bi ona bila dostupna svima. Takođe, zalažemo se da što veći broj ljudi bude priključen na vodovodnu i kanalizacionu mrežu i smatramo da je ovo pitanje jedno od najvažnijih i najprioritetnijih za normalan život građana. Smatramo da je

neophodno obavljati češće i rigoroznije praćenje kvaliteta vode za piće, a građanima pružati blagovremene i tačne informacije o potencijalnim problemima. Neophodno je i zaštititi reni bunare koje ugrožava nelegalna gradnja na Savskom nasipu. Ovo je samo još jedan u nizu primera koji pokazuje kako naše vlasti više brinu za džepove privatnika, a ne za javni interes.

Takođe, imamo u vidu koliki je značaj javnih česama i izvora. U Beogradu ih ima oko 200. Na skoro svim izvorima postoji problem sa ispravnošću, zbog čega je neophodno izvršiti njihovu rekonstrukciju kako bi voda postala upotrebljiva i bezbedna za sve naše sugrađane. Javne česme su simbol zajednice i zajedničkog. One koriste svima i pred njima smo svi jednaki. Javne česme sve više postaju prošlost zbog lobija velikih korporacija, koje proizvode flaširanu vodu. Ne smemo dozvoliti da ostanemo bez njih. Neka javne česme i izvori postanu brana i simbol otpora kapitalu koji pokušava da zaposedne i osnovni životni resurs kao što je voda.

PROBLEMI SA JPP-OM

Javno-privatno partnerstvo predstavlja koncept u čijoj srži se nalazi ideja da se država rastereti u sektoru pružanja javnih usluga i infrastrukture. Prema ovom modelu, rešenje za obezbeđivanje takvih vrsta potraživanja je pronađeno u saradnji sa privatnim sektorom. Ideja je da se premosti jaz između realizacije javnih investicija i budžetskih ograničenja lokalnih nivoa javne vlasti.¹⁴ Iako JPP deluje kao idealno rešenje kada je u pitanju štednja lokalnih i državnih budžeta, postavlja se pitanje da li je ovaj model najbolje rešenje za zaštitu javnih interesa, iako mu je to jedan od glavnih ciljeva.

Naime, javni interes i privatni sektor imaju suprotnu logiku i često su konkurentni. Logika javnog interesa i obezbeđivanja javnih usluga jeste da budu dostupne svima i zadovolje ljudske potrebe. Sa druge strane, logika privatnog sektora jeste da zadovolji ljudske preferencije koje su građani spremni da plate. Kada govorimo o ljudskim potrebama i preferencijama, bitno je naznačiti da kvalitetne javne usluge u sferi obrazovanja, zdravstva, transporta, komunalnih delatnosti jesu usluge koje treba da budu svima dostupne i omogućene. Uplitanje tržišta u ove sfere može dovesti do toga da određene javne usluge budu ekonomski nepristupačne nekim građanima, što direktno utiče na kvalitet njihovog života. Privatni sektor, čak i kao partner javnom sektoru, za glavni cilj ima uvećanje profita, dok se javni sektor vodi logikom obezbeđivanja kvalitetne usluge što većem broju korisnika. Pored toga što se u poslovanju ova dva sektora vode potpuno drugačijim ciljevima, ono što je bitno

¹⁴ Radičić, Dragana / Savić, Ljubodrag / Micić, Vladimir: „Javno-privatno partnerstvo kao mogući model finansiranja lokalnih samouprava”, Beograd: Ekonomske ideje i praksa, Broj 24, 2017, str. 25

jeste ko preuzima rizike. U suštini koncepta JPP-a nalazi se potreba upravljanja investicijama, a svaka investicija i partnerstvo nose širok spektar interesa, konflikata i rizika.¹⁵

Kada se pogledaju projekti koji su prethodnih godina sklopljeni u Srbiji, ono što je dominantno prisutno jeste da se država Srbija na svim nivoima vlasti pri sklapanju JPP-a obavezuje da snosi rizike koje poslovanje donosi, dok sa druge strane, sav profit prepušta privatnom partneru. To praktično znači sledeće: pokriće za loše poslovanje projekata kao što su spalionica u Vinči, Bus Plus ili Aerodrom u Nišu, snosiće lokalne vlasti, država ili, preciznije rečeno, svi poreski obveznici ove zemlje, tj. građani i građanke. Pored toga, u svim tim projektima privatnim partnerima su ostavljene određene ruke za sticanje profita, što znači da cena usluge može konstantno da se uvećava, a da njen kvalitet ne bude poboljšan. Rezultat je takav da JPP koje polazi od zaštite javnog interesa, radi obezbeđivanja kvalitetnije i dostupnije javne usluge svojim korisnicima, dolazi do paradoksa da ta usluga ne mora da bude kvalitetnija, a može da postane skuplja. Postavlja se logično pitanje - zašto država traži privatnog partnera ako ona snosi sve rizike za poslovanje, a celokupan profit ostavlja privatnom partneru?

Praksa JPP-a u Srbiji nam nudi nekoliko odgovora na ovo pitanje. Prvo, na osnovu prakse je jasno da se pri sklapanju ovih projekata ne radi o zaštiti javnih interesa, već o zadovoljenju privatnih interesa uskog kruga ljudi. Sve projekte te vrste u Srbiji odlikuje određeni veo tajne kada se radi o njihovoj sadržini iako je transparentnost jedno od načela Zakona o JPP-u. Prema uporednoj praksi, načelo transparentnosti u oblasti JPP-a obuhvata sve faze – od procene opravdanosti u fazi pripreme, do realizacije i nadzora nad realizacijom ovih projekata.

¹⁵ Ibid. str. 30

Međutim, u Srbiji to nije slučaj. Pre svega, postojeći normativni okvir ograničava načelo transparentnosti na obavezu oglašavanja namere zaključenja javnog ugovora i mogućnost ponuđaču da izvrši uvid u podatke o sprovedenom postupku dodele javnog ugovora. Drugim rečima, ne postoje pravila koja bi obezbedila informisanost građana i participativnost u različitim fazama postupka JPP-a.¹⁶ Iako je zakonski predviđen Registar javnih ugovora, do sada su različiti nivoi vlasti nalazili zanimljiva rešenja kako bi izbegli objavljivanje javnih ugovora, i onemogućavali uvid javnosti u njih. Neka od tih rešenja su čak bila takva da su javni ugovori označavani kao tajni, što se u potpunosti kosi sa zakonom, neki od njih se nisi objavljivali pod opravdanjem poslovne tajne, tako da velika većina ugovora i dan-danas nije dostupna građanima i građankama.

¹⁶ Arsenijević Momčilović, Ana / Ničić, Jovan: „Javno-privatna partnerstva i pristup informacijama od javnog značaja: Pravni okvir i praksa”, Beograd: Partneri za demokratske promene Srbija i Pravni skener, 2019, str. 13

ZAKLJUČAK

Početak kraja jedne političke zajednice javlja se onog trenutka kada prestanemo da marimo za javna dobra. Društvo vrlo brzo postaje nepovezani skup pojedinaca, koji se poput divljih životinja međusobno bore, ne prepoznajući saradnju kao najveći ljudski potencijal. U toj borbi početne pozicije su uvek izrazito neravnopravne i najveći broj ljudi izlazi iz nje kao gubitnik. Nekolicina bogatih utvrđuje svoje položaje, a veliki deo naroda ostaje potpuno obespravljen. Javna dobra su, i simbolički i faktički, srž jedne zajednice, tako da ne smemo dopustiti da budu privatizovana ili na različite načine iskorišćena kako bi privatne kompanije iz njih izvlačile profit. Jedan od vidova izvlačenja profita koji kod nas u poslednje vreme postaje naročito atraktivan jesu javno-privatna partnerstva. Ovaj model se pokazao kao poguban u brojnim zapadnim državama, decenijama unazad i, kao što smo već naveli, brojne države od njega odustaju.

JPP je poguban za građane iz nekoliko razloga. U prvom redu, takav vid saradnje ostvaruje se najčešće na polju javnih usluga za koje se obično tvrdi da ih država ne može kvalitetno pružiti, te iz tog razloga traži partnera da bi poboljšala domen ovih usluga. Investitori zatim ulažu novac u, navodno, propala javna dobra poput vodovoda, javnog saobraćaja i slično. Zašto bi oni to radili ako su ta dobra propala? Razlog je upravo u tome što država preuzima ceo rizik na sebe. Ovo je van svih ekonomskih pravila i investitorima se omogućava da bez ikakvog rizika mogu da izvlače profit. Kako su u pitanju javna dobra i javne usluge koje ne smeju biti ugašene, država će uvek morati da pokrije sve troškove i gubitke kako bi ljudi i dalje imali vodu i struju, kako bi mogli da se prevoze i slično. Ovo na kraju i jeste uobičajeni scenario, a najveći gubitnici su građani.

Drugo, ovo je način da se udaljimo od demokratskog upravljanja javnim dobrima. Demokratija se uči vežbanjem i niko nije dovoljno loš da bude isključen iz procesa donošenja odluka. Upravljanje javnim dobrima jeste od izuzetnog značaja za ponovno uspostavljanje i konsolidaciju zajednice. Učešćem u odlukama koje su važne za njihov život, građani neguju i šire demokratsku kulturu, a vera u demokratske ustanove jača. Demokratija može uspeti samo ukoliko verujemo da nam je važna i ukoliko svakodnevno preuzimamo odgovornost za kolektivne odluke. Ljudima ne treba starateljstvo i važno je da svi budemo uključeni u izgradnju zajednice kojoj pripadamo. Vežbanje demokratije na lokalnu i u vezi sa lokalnim pitanjima, može biti krucijalno kako bismo razumeli samu bit demokratije na državnom nivou. Ljudi moraju postati svesni da je njihova sudbina u njihovim rukama i da je kontrola predstavnika vlasti od velike važnosti za razvoj demokratske kulture.

Ukoliko se različitim javno-privatnim partnerstvima javna dobra otuđuju od građana, dolazi do dvostruke štete. Prvo, privatnici okrenuti logici profita neće voditi računa o javnom interesu, o kvalitetu i dostupnosti usluga. Usluge postaju nebezbedne i nepristupačne za sve građane i građanke. Ovim se zajednica sve više raslojava, a solidarnost razgrađuje. Drugo, ova dobra se otuđuju i od demokratske kontrole, a građanima se ostavlja sve manje prostora da se dogovaraju. Stanovništvo se osiromašuje i udaljava od centara moći, što vladajućima daje priliku da rade šta hoće bez ikakve kontrole. Ovome se mora stati na put. Želimo da vratimo zajednicu građanima. Prvi korak u tome jesu javna dobra. Zajedničkim upravljanjem i kontrolom ponovo ćemo razviti solidarnost. Briga za sve nas nema cenu. Ovo je naš grad. Mi pripadamo nama.

LITERATURA:

Arsenijević Momčilović, Ana / Ničić, Jovan: „Javno-privatna partnerstva i pristup informacijama od javnog značaja: Pravni okvir i praksa”. Beograd: Partneri za demokratske promene Srbija i Pravni skener, 2019.

Beta, „U Srbiji odobrena 62 projekta javno-privatnih partnerstava”, N1, Preuzeto 3. 16. 2020, dostupno na: <http://rs.n1info.com/Biznis/a390023/U-Srbiji-odobrena-62-projekta-javno-privatnog-partnerstva.html>

Dinić, Rastislav: „Javno-privatna vlada”. Pešćanik, Preuzeto 16. 3. 2020. Dostupno na: https://pecanik.net/javno-privatna-vlada/?fbclid=IwAR1cfcJ1sS5s_

Elezović, Aleksandar / Jakovljević, Marija i dr. „Zajednička dobra i granice kapitalizma”. Beograd: Zajedničko.org, 2018.

Radičić, Dragana / Savić, Ljubodrag / Micić, Vladimir: „Javno-privatno partnerstvo kao mogući model finansiranja lokalnih samouprava”. Beograd: Ekonomske ideje i praksa, Broj 24, 2017. 24-35.

Tadić, Katarina / Lazarević, Milena: „Siva knjiga javnih usluga”. Beograd: Evropski pokret u Srbiji, 2018.

Ne davimo Beograd, Vinča-spaljivanje razuma, Preuzeto 16. 3. 2020. Dostupno na: <https://nedavimobeograd.rs/zarista/vinca-spaljivanje-razuma/>

Novosadski informativni portal 021, „Javno-privatna partnerstva u Srbiji sve češća - netransparentnost i dalje veliki problem”, 021, Preuzeto 16. 3. 2020. Dostupno na: <https://www.021.rs/story/Info/Biznis-i-ekonomija/217548/>

Javno-privatna-partnerstva-u-Srbiji-sve-cesca-netransparentnost-i-dalje-veliki-problem.html

„Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama”,
Službeni glasnik RS broj 88 (2011), 15 (2016), 104 (2016)

**CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд**

334.752:334.012.32/.33(497.11)
351.824.11:343.352(497.11)

СТОЈМЕНОВИЋ, Наталија, 1995-
Rizik javni profit privatni [Elektronski izvor] : javno privatna
partnerstva u Srbiji / [autori Natalija Stojmenović, Miloš Janković].
- Beograd : Ne davimo Beograd, Pravo na grad, 2020
(Beograd : Standard 2). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ; 12 cm

Tiraž 200. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija: str. 32-33.

ISBN 978-86-81762-00-4

1. Јанковић, Милош, 1993- [аутор]
а) Јавна предузећа -- Приватна предузећа -- Србија б) Јавна
добра -- Управљање -- Злоупотреба -- Србија

COBISS.SR-ID 13004297

Ne davimo Beograd / Pravo na grad
Beograd, 2020.